

מדעי ההתנהגות – היחיד והמשפחה - יחידת לימוד שביעית

הקבוצה 4 שעות

מה תלמדו ביחידת לימוד זו?

פירוט	מושגים	נושא
מהי קבוצה? היווצרות קבוצה ראשונית : משפחה. הפונקציות של המשפחה כקבוצה ראשונית : מילוי צרכים חברתיים, כלכליים, רגשיים : סוכן חיברות ראשוני, ביטחון חומרי ורגשי , המשכיות ביולוגית : דור המשך, מיצוב (סטאטוס) חברתי ראשוני. הסדרת יחסי מין. המשפחה כדגם קבוצתי, תהליך החיברות במשפחה, הסתירה בין דרישות הקבוצה לשאיפות העצמיות של הפרט	קבוצה, קבוצה ראשונית (המשפחה) חברות, סוכן חברות,	מהי קבוצה
הקבוצה הראשונית מהווה כניסה לעולם הסוציולוגיה. בהמשך תכנית הלימודים ילמדו לעומק נושאים נוספים בתחום. <u>ולכן, במהלך הוראת פרק זה אין להרחיב מעבר למצוין.</u>		

בסיום יחידה זו הלומדים :

יכירו יבינו את המושגים, ויוכלו ליישם הקשרים.

מושגים : קבוצה, קבוצה ראשונית, פונקציונליות של משפחה, חיברות, סוכן

חיברות, תהליך חיברות

חומר עזר : מצגות מלוות למידה

מצגת : מהי קבוצה – יחידת לימוד שביעית

מצגת הרחבה - החידה הסינגפורית

מאמר הרחבה - מהי קבוצה

שיעורים 1-2

הצעה לפעילות פתיחה

לפניכם אחת מהגדרות של קבוצה

קבוצה היא: יחידה חברתית בת שלושה אנשים או יותר המקיימים ביניהם יחסי גומלין, יש ביניהם קשר/אינטראקציה, יש להם לפחות מטרה אחת משותפת, מערכת היחסים ביניהם ברורה, יש ביניהם תלות הדדית והם תופסים עצמם חלק מהקבוצה. משך הזמן ועוצמת הקשר משתנה מקבוצה לקבוצה.

א. שתפו, לאילו קבוצות אתם שייכים? חישבו על האפשרויות הבאות:

- לאיזו קבוצה נולדתם?
- באילו קבוצות בחרתם להיות?
- באילו קבוצות שלא בחרתם להיות הייתם או אתם נמצאים עדיין?

ב. חשבו על הדוגמאות שנתתם וענו, מה נותנת ההשתייכות לקבוצה לאדם? מבחינה רגשית, מבחינה חברתית, מבחינה קהילתית.

ג. לפניכם מספר ציטוטים בנושא אדם וקבוצה.

קראו את הציטוטים ובחרו אחד שהכי "מדבר" ונוגע בכם

- "אף אדם איננו אי, כל אחד הוא חלק מיבשת חלק מן השלם" ג'והן דון
- "לא טוב היות האדם לבדו" מהמקורות בתנ"ך
- "צריך כפר כדאי לגדל ילד" משפט אפריקאי
- "אם אתה רוצה להגיע מהר, לך לבד; אם אתה רוצה להגיע רחוק, לך ביחד" פתגם אפריקאי
- אדם אינו מיועד להיות חלק של עדר כמו חיה מבויתת, אלא חלק של עבודת צוות כמו בכוורת דבורים". (עמנואל קאנט)
- "הכוח של הקבוצה הוא כל חבר בנפרד. הכוח של כל חבר הוא הקבוצה." – פיל ג'קסון
- לאור הבחירה והתשובות ששמעתם, מה דעתם, האם אדם יכול להיות לבד?

מהי קבוצה

כולנו חיים בקבוצות. כל אחד ואחת מכם שייך לקבוצת האדם, מדינה, משפחה. כל אחד ואחת משתייכים לכמה וכמה קבוצות, מסוגים שונים, בגדלים שונים. ובדרגות השתייכות שונות.

מהי קבוצה ?

קבוצה היא יחידה חברתית בת שלושה אנשים או יותר המקיימים ביניהם יחסי גומלין, יש להם לפחות מטרה אחת משותפת, מערכת היחסים ביניהם מובנת, יש ביניהם קשר /אינטראקציה, תלות הדדית, והם תופסים עצמם חלק מהקבוצה.
המשפחה היא הקבוצה הראשונה שאנחנו שייכים אליה, ולכן היא המקום הראשון בו אנחנו חווים את החוויה של להיות חלק מקבוצה.
כאשר נולד תינוק ראשון לזוג, הוא הופך אותם לקבוצה. מרגע זה היצור האנושי עובר בין קבוצות שונות ובתוך קבוצות שונות במהלך חייו.

הגדרות נוספות לקבוצה ?

- 1 - קבוצה מתקיימת כאשר שני אנשים או יותר מגדירים עצמם כחברים בה, וקיומה מוכר על ידי לפחות אדם אחד אחר.
- 2 - קבוצה היא אוסף של פרטים בעלי קשרים זה עם זה ההופכים אותם לתלויים זה בזה באורח משמעותי. על מנת שאוסף פרטים יחשב כקבוצה חייבת להיות ביניהם אינטראקציה עליהם להיות מצויים במידה מסוימת של קשר זה עם זה ; צריכה להיות ביניהם תלות הדדית באופן כזה שכל חבר בקבוצה משפיע על זולתו ומושפע ממנו.
- 3 - "קבוצה היא מספר אנשים שאופי ההתייחסות ביניהם מבחין אותם מכל האחרים". קבוצה יכולה להיווצר באופן ספונטני או מתוכנן, כאשר ייווצרו אצל שלושה אנשים או יותר מטרות משותפות, תלות הדדית, קשרים רגשיים ופעילות גומלין.
- 4- קבוצה היא סוג ייחודי של התארגנות חברתית בעלת כמה תכונות אופייניות כמו : יחסי גומלין, מטרה משותפת וזהות קבוצתית.

מהי קבוצת השתייכות ?

קבוצת השתייכות היא קבוצה שהפרט משתייך אליה אם מתוך בחירה ואם מתוך

שנולד לתוכה או מתוך חובה חברתית או חוקה מסוימת

משפחת מוצא- המשפחה הגרעינית שלתוכה נולד האדם

השתייכות לקבוצה

השתייכות של אדם לקבוצה אינה סובייקטיבית כי בהרבה מקרים האדם אינו מחליט בעצמו האם הוא שייך לקבוצה או לא. לדוגמה : משפחה גרעינית שאדם נולד אליה.

קבוצת השתייכות וקבוצת התייחסות מיוחדת

קבוצת השתייכות היא קבוצה שהפרט משתייך אליה. כל אדם חבר במהלך חייו במספר רב של קבוצות. כל קבוצה שאליה הוא משתייך דורשת מידה מסוימת של קונפורמיות, והתנהגות שתהיה תואמת לערכים ולנורמות של הקבוצה. למשל, ילד המשתייך לקבוצת התלמידים - בכיתה יש ציפייה חברתית ממנו לשבת בצורה מסוימת, לדבר כשניתנת הרשות לכך וכו'; אותו ילד שחבר בקבוצת כדורגל מצופה להתנהגות מסוימת מבחינת התלבושת, האימונים, הציות למאמן וכו'. מהגרים שמגיעים למדינה אחרת ומעוניינים להשתלב בחברה החדשה ולאמץ את הנורמות שלה).

קבוצות חברתיות עשויות להתבסס על אינטרס משותף, ערכים דומים ואף קרבה משפחתית, אך עצם קיומו של מאפיין כזה אינו מספיק - על המאפיין להיתפס כמאפיין מהותי לזהותו של החבר בקבוצה, וככזה שמבדיל אותו מאחרים. לדוגמה : היותו של אדם בעל שיער ג'ינג'י אינו גורם לשיוכו לקבוצה חברתית כלשהי, אך צבע עור כהה במיוחד יגרום לשיוכו לקבוצת אפרו-אמריקאים, שיוך בעל משמעויות חברתיות עמוקות עבור האדם וצורת חייו.

קבוצת השתייכות מתחלקת לשלושה סוגים :

קבוצת השתייכות מלידה - קבוצות לתוכן האדם נולד (למשל משפחה, מוצא) ;

קבוצת השתייכות מבחירה - למשל חברים, חוג מקצועי ;

קבוצת השתייכות שלא מבחירה - למשל השתייכות למסגרת חינוכית בשל חוק

חינוך חובה, השתייכות למסגרת צבאית בשל חובת הגיוס לצה"ל, ועוד.

קבוצת התייחסות היא קבוצה שהפרט לא חבר בה אבל היא משפיעה על התנהגותו.

למשל, קבוצת התייחסות נורמטיבית - הפרט לא חבר בה אבל הוא מאמץ את

הנורמות והערכים שלה, אפילו במחיר עזיבת קבוצת ההשתייכות שלו (לדוגמה

הרחבה

מדוע בני אדם חיים בקבוצות?

תופעת הקבוצתיות היא טבעית לנו, היא חלק מחיינו. היא כנראה התקיימה משחר ימי האנושות.

אבל למה בעצם אנחנו חיים בקבוצות? אם נשים לב למה שקורה בתרבות המערבית, אנחנו רוצים לחשוב על עצמנו כיחידים, ייחודיים ונפרדים, אנחנו שואפים להיות אינדיבידואליים בכל זאת מתקבצים יחדיו בכל כך הרבה אירועים חלקים מחיינו?

האם זה אינסטינקט טבוע בנו? האם זה גן משותף לכל המין האנושי?

<https://www.hebpsy.net/articles.asp?id=519>

אנחנו לא היצור החי היחיד שחי בקבוצות. מרבית היונקים חיים כך, ויש גם בין סוגי החיות האחרים שחיים בקהילות. אבל הם מן הסתם לא ממש שואלים את עצמם למה הם עושים זאת. אבל אנחנו כן שואלים, אנחנו מנסים להבין את העולם שלנו ולא ממש מסתפקים בתיוג של "האדם הוא חיה חברתית". אנחנו מנסים להסביר לעצמנו ולתת משמעות לתופעה חברתית זו של קבוצות.

הסבר ראשון

צורך/הנעה להיות עם אחרים - מניע מוטבע באדם

ההסבר הראשון הוא זה המייחס לאדם צורך או הנעה להיות עם אחרים, כחלק ממערך צרכים או הנעות בסיסיים.

אברהם מאסלו (1908-1970) פסיכולוג חברתי אמריקאי שחי במאה העשרים, הגה את מה שהוא כינה "היררכיית צרכים", ובהיררכיה הזו של צרכים אנושיים הוא מיקם את הצורך בהשתייכות כצורך פסיכולוגי הקודם לכל צורך פסיכולוגי אחר. הוא מיקם אותו מיד לאחר הצרכים הפיזיים הבסיסיים, שהם צרכים פיזיולוגיים וצרכי ביטחון. מאסלו הגדיר צרכים פסיכולוגיים נוספים, אך הציב אותם בסולם שלו אחרי הצורך בהשתייכות מבחינת חשיבותם (הצורך בהערכה חברתית והצורך במימוש עצמי).

אלפרד אדלר (1870-1937), בן דורו של פרויד, הגדיר את מה שהוא כינה "זיקה חברתית", (social interest),

אלפרד אדלר היה רופא ופסיכולוג ב-1911 החל לפתח מודל להבנת האדם שבבסיסו הייתה ההנחה שהאדם חי בשדה חברתי. לפי המודל שלו העקרון הראשון להבנת האדם הוא עקרון השתייכות האחרים – מטרותיות, בחירה, סובייקטיביות והוליות הוא האמין שהאדם הוא קודם כל יצור חברתי השתייך לחברה, כשם שהחברה שייכת לו. הוא הגדיר אותו כבעל "זיקה חברתית". social interest "האדם (הבריא)

לפי אדלר חותר לבסס את תחושת השייכות שלו. אדלר לא הסתפק רק בהגדרת הצורך להשתייך, אלא התייחס גם לאופן שבו הוא מתבטא "הריני חלק ממהו יותר גדול ממני, לכן ככל שלסובב אותי יהיה טוב יותר כך ייטב גם לי". לפי הגדרתו, תחושת שייכות כזו תבוא לידי ביטוי ברצון לתרום, להועיל, לשתף פעולה, ללמוד.

הסבר שני – המשפחה ותפקידיה

הקבוצה הראשונית אליה אנו נולדים היא המשפחה הממלאת פונקציות חשובות עבור החברה בכלל ועבור האנשים שבה בפרט.

משפחה היא מוסד חברתי חיוני המארגן בצורה היעילה ביותר את המשכיות החברה, את יחסי המין ואת תהליכי החיברות בצורה שתשמר את הסדר החברתי ההכרחי לקיומם של בני האדם.

המשפחה היא המוסד האידיאלי המאפשר לענות על הצרכים האנושיים הבסיסיים של הפרט, תפקידה כמתווכת בין האדם לחברה בתהליך החיברות הוא משמעותי ביותר ליציבות החברה.

הגדרה

חברות או סוציאליזציה, הוא תהליך של התנסות חברתית ותרבותית מתמשכת, המקנה ליחיד דפוסים, כללים וערכי תרבות בחברה בה הוא חי. תהליך החיברות הוא תהליך בסיסי ואף קריטי לעיצוב האישיות, ההתנהלות הרגשית ודפוסי המחשבה של היחיד בחברה.

תהליך החיברות מתחיל כבר בילדות, נמשך בגיל ההתבגרות, הבגרות, הזקנה וכך הלאה עד המוות. אין שלב בחיים בו תהליך החיברות נפסק והוא נחשב לתמידי. **חיברות** - המשפחה היא סוכן חיברות ראשוני ומשמעותי עבור הפרט. המשפחה מעבירה לפרט ערכים ונורמות, שפה, תפקידים מגדריים, עמדות ועוד, ובכך תורמת לשמירה על הסדר החברתי

לתהליך החיברות יש מספר מטרות:

הנחלת התרבות מדור לדור – תהליך החיברות מאפשר העברה של נורמות, ערכים, אמונות, שפה וסמלים באמצעות סוכני החיברות. תפקיד זה של תהליך החיברות מסביר כיצד מאפיינים תרבותיים שומרים על ציביונם במשך דורות. מנק' מבט של החברה: הנחלת התרבות לדור הבא מבטיחה המשכיות, יציבות וסדר חברתי. ההעברה התרבותית מתרחשת בקבוצות קטנות, הפרט לומד את השפה, הסמליים ומרכיבי תרבות אחרים, וכאשר הפרט מקבל על עצמו את התרבות הוא זוכה בתחושת שייכות, ביטחון והגנה.

מנק' מבט של היחיד: שיבוצו במבנה החברתי מקנה לו את זהותו, הוא לומד להיות חבר בחברה, כיצד לנהוג כבן, כאח, כשכן או כתלמיד. תהליך השיבוץ במבנה

החברתי נמשך לאורך חייו של האדם. הוא נולד לתוך קבוצת שייכות כמו המעמד החברתי של משפחתו ומקום מגוריו.

פיקוח חברתי – תהליך החיברות גורם לכך שאנשים יפעלו על פי הנורמות והערכים החברתיים ולא יסטו מהם. סוכני החיברות מפעילים סנקציות שליליות כלפי מי שאינו מציית לנורמות.

מנקודת המבט של החברה: תהליך החיברות מבטיח קונפורמיות ושמירה על גבולותיה של החברה, יציבותה ועל הסדר החברתי בה.

<https://textologia.net/?p=25495>

גישה פונקציונלית של המשפחה

כיצד מסבירה הגישה הפונקציונליסטית את מוסד משפחה?

לפי הגישה הפונקציונליסטית משפחה תורמת ליציבות ולהרמוניה בחברה. המשפחה ממלאת פונקציות חשובות עבור החברה בכלל ועבור האנשים שבה בפרט. משפחה היא מוסד חברתי חיוני המארגן בצורה היעילה ביותר את המשכיות החברה, את יחסי המין ואת תהליכי החיברות בצורה שתשמר את הסדר החברתי ההכרחי לקיומם של בני האדם.

המשפחה היא המוסד האידיאלי המאפשר לענות על הצרכים האנושיים הבסיסיים של הפרט, תפקידה כמתווכת בין האדם לחברה בתהליך החיברות הוא משמעותי ביותר ליציבות החברה.

הגישה הפונקציונלית מדגישה את תפקידו החיובי של מוסד המשפחה, בשמירה על יציבותה והמשכיותה של החברה, משום שהמשפחה ממלאת פונקציות חשובות:

- שמירה על המשכיות החברה: הולדת ילדים והגנה עליהם במסגרת המשפחה;
 - הסדרת יחסים מיניים: במסגרת הממוסדת של המשפחה;
 - הענקת תמיכה רגשית וחומרית: המשפחה כקבוצה מספקת צרכים אינסטרומנטליים ואקספרסיביים
 - הגנה על ילודים חסרי ישע וסיפוק צרכי הילדים, שאינם יכולים לספק עצמם.
 - **חיברות** המשפחה היא סוכן חיברות ראשוני ומשמעותי עבור הפרט. המשפחה מעבירה לפרט ערכים ונורמות, שפה, תפקידים מגדריים, עמדות ועוד, ובכך תורמת לשמירה על הסדר החברתי;
 - הצבה חברתית המשפחה קובעת מהו הסטטוס של הילדים- מצבם החברתי כלכלי של ההורים קובע את נקודת הזינוק של הילדים;
- מכאן שהמשפחה פונקציונלית לחברה.

בחברה המודרנית קיימות פונקציות נוספות של המשפחה, אשר לעתים מתבצעות גם על ידי ארגונים שונים: חינוך, טיפול בחולים, טיפול בזקנים, סיוע כלכלי. בעבר תפקידים אלו היו נחלתה הבלעדית של המשפחה, כיום קיימים ארגונים המבצעים חלק מהתפקידים האלו. ביקורת על הגישה הפונקציונלית:

- חלק מן הפונקציות שממלאת המשפחה ניתנות להגשמה בדרכים אחרות.
- קיימות תופעות דיס פונקציונליות במשפחות כמו אלימות, ניצול והזנחת ילדים.
- גישה זו מתקשה להסביר את השינויים שחלים במוסד המשפחה.

האוניברסליות של המשפחה

המשפחה היא מוסד אוניברסלי הקיים בכל החברות בעולם. לא מוכרת כיום חברה שאין בה משפחות. יש לציין כי בכל חברה מאפייני המשפחה שונים. מדוע המשפחה היא מוסד אוניברסלי?

לפי ההסבר הביולוגי המשפחה היא התשובה ה"טבעית" לסיפוק יחסי המין והולדת הילדים, אך כיום ברור כי ניתן לקיים פונקציות אלו גם ללא משפחה. ההסבר הסוציו-הביולוגי רואה במשפחה כיחידה המאפשרת לנשים הגנה בעת ההיריון והלידה, ולגברים מונופול על יחסי המין עם בת זוג אחת, ודאגה לצאצאים. עם זאת, הסברים ביולוגיים אינם מספיקים כדי להסביר את האוניברסליות של המשפחה.

ההסבר על פי הגישה הפונקציונליסטית הרואה את המשפחה כתופעה אוניברסלית המספקת מענה לצרכים הבסיסיים של הפרט אינסטרומנטליים ואקספרסיביים. המשפחה תורמת לחברה בשמירה על המשכיות (הולדה) וכן בהיותה סוכן חיברות עיקרי המעביר נורמות, ערכים, שפה וכו. '

1. המשכיות החברה
2. הסדרת יחסים מיניים
3. הענקת תמיכה רגשית וחומרית (סיפוק צרכים אינסטרומנטליים ואקספרסיביים)
4. חיברות (סוציאליזציה)
5. הצבה חברתית
6. חיברות ליחסי שיוויון ואי שיוויון

את הפונקציות של המשפחה, את תפקידיה ואת המשימות שהיא ממלאת אפשר למיין תוך התייחסות לשתי נקודות מבט:

1. המשפחה מנקודת מבטה של החברה- המשפחה כמוסד – למשפחה תפקיד מרכזי בהמשכיותה של החברה, היא משמשת סוכן חיברות מרכזי להעברת

התרבות מדור לדור, ובכך היא שומרת על היציבות החברתית, באמצעותה מובטחת הגנה על הילדים, עונה על הצרכים האינסטרומנטליים והצרכים האקספרסיביים.

2. המשפחה מנקודת מבטו של היחיד – המשפחה כקבוצה- המשפחה משמשת לפרט קבוצה ראשונית העונה על הצרכים האינסטרומנטליים והאקספרסיביים שלו.

משימה

מושג והפירוש שלו – העבר קו בין המושג לפירוש שלו

מושג	פירוש
קבוצה ראשונית	יהודים/מוסלמים/נוצרים
קבוצה שניונית	קבוצה שהפרט משתייך אליה אם מתוך בחירה ואם מתוך שנולד לתוכה או מתוך חובה חברתית או חוקה מסוימת
הגדרת קבוצה	משפחה
חיברות	בית ספר
קבוצה שלא אנחנו בחרנו להיות חלק ממנה	סוג ייחודי של התארגנות חברתית בעלת כמה תכונות אופייניות כמו : יחסי גומלין, מטרה משותפת וזהות קבוצתית.
קבוצת השתייכות	הוא תהליך של התנסות חברתית ותרבותית מתמשכת, המקנה ליחיד דפוסים, כללים וערכי תרבות בחברה בה הוא חי.

שאלות ותשובות

א - מהי קבוצה?

- 1 - הקבוצה היא התא הבסיסי ביותר במבנה החברתי.
- 2 - יש תכונות המשותפות לכל הקבוצות: מבנה, יחסי גומלין, חלוקת תפקידים, מטרות, נורמות ותקשורת.
- 3 - בקבוצה מתרחשים תהליכים בעלי משמעויות סובייקטיביות. הקבוצה מעניקה את המשמעויות הללו לתהליכים ולסמלים המיוחדים אותה.

ב - מה הן הסיבות להתגבשות אנשים לקבוצה?

- 1 - האדם הוא בעל חיים חברתי, תלוי בחברה לשם קיומו והתפתחותו.
- 2 - כל בעלי החיים מתארגנים בקבוצות.
- 3 - הקבוצה מספקת לפרט צרכים של קיום והגנה, וכן ממלאה צרכים של תמיכה וקבלה.

ג - מה הם הקריטריונים שעל-פיהם ניתן להבחין בין קבוצות?

- תנאים לקבלת חברים לקבוצה
- מטרות הקבוצה
- אופי היחסים בתוך הקבוצה
- מבנה התקשורת בקבוצה
- תהליך קבלת ההחלטות בקבוצה
- מידת הפורמליות
- אופי ההשתייכות
- מנגנוני פיקוח חברתי

ד - לאילו סוגי קבוצות משתייך הפרט ולאילו הוא מתייחס?

- 1 - הקבוצה היא חלק ממערכת חברתית כללית. לכל פרט קבוצות השתייכות וקבוצות התייחסות מגוונות המשפיעות על התנהגותו.
- 2 - התהליכים המתרחשים בקבוצה משפיעים על תפיסת הפרט את עצמו ועל הסטטוסים והתפקידים שלו.
- 3 - קיימות זיקות שונות בין קבוצות השתייכות לקבוצות התייחסות והן משפיעות על התנהגות הפרט.
- 4 - השוואה (נורמה, יוקרה, הישגים) בין הקבוצה שאליה אדם שייך לבין קבוצה אחרת עלולה ליצור הרגשת קיפוח יחסי.

ד - כיצד הקבוצה משפיעה על החבר בתוכה?

- 1 - החברות בקבוצה משפיעה באופן מודע או בלתי מודע על חשיבותו של הפרט, על תפיסת העולם שלו ועל התנהגותו.
- 2 - לחץ קבוצתי, רמת הקונפורמיות, רמת לכידות הקבוצה, מנגנוני הפיקוח הקבוצתיים – כל אלה משפיעים על הפרט ועל התנהגותו.
- 3 - הקבוצה מפעילה סנקציות כדי להשיג קונפורמיות למטרותיה.
- 4 - תגובת הקבוצה לחבר הסוטה משתנה בהתאם:
 - ליוקרת הסטטוס של החבר בקבוצה.
 - למידת הלכידות בקבוצה.
 - למידה שבה פוגעת הסטייה בהשגת מטרות הקבוצה.
 - הסטייה מנורמות הקבוצה יכולה לתרום להגברת הלכידות, לחזק את הערכים והנורמות או לגרום להתפרקות הקבוצה.

ה - מה הם הגורמים לשיתוף פעולה או ליריבות בין קבוצות?

בין קבוצות יכולים להתפתח סוגים שונים של יחסים: שיתוף פעולה, תחרות ואיבה.

- 1 - הגורמים לשיתוף פעולה בין קבוצות הם:
 - סטטוס שווה, פעילות גומלין הדדית אינטנסיבית, אינטימיות, אינטרסים משותפים, מטרות על משותפות.
- 2 - גורמים העשויים להפחית קיטוב בין קבוצות הם:
 - הפחתת סטריאוטיפים לגבי קבוצת חוץ פיתוח תפיסות מובחנות של קבוצת היריב, יריבות בין קבוצות נובעת מתחרות על משאבים ותגמולים הנמצאים במחסור.

שיעורים 3-4

חברות או סוציאליזציה, הוא תהליך של התנסות חברתית ותרבותית מתמשכת, המקנה ליחיד דפוסים, כללים וערכי תרבות בחברה בה הוא חי. **תהליך החיברות** הוא תהליך בסיסי ואף קריטי לעיצוב האישיות, ההתנהלות הרגשית ודפוסי המחשבה של היחיד בחברה. תהליך החיברות מתחיל כבר בילדות, נמשך בגיל ההתבגרות, הבגרות, הזקנה וכך הלאה עד המוות. אין שלב בחיים בו תהליך החיברות נפסק והוא נחשב לתמידי.

תאוריית החיברות (סוציאליזציה)

תאוריית החיברות (סוציאליזציה) מתייחסת אל התהליך בו הפרט לומד להיות חלק מהחברה, לומד ערכים ונורמות ואת מיקומו ותפקידו, מיום לידתו ועד מותו. שלושה שלבים לחיברות:

חיברות מקדים (השנים הראשונות והמכריעות), בה לתקשורת תפקיד חשוב ומרכזי (ספרי ילדים, קלטות וכו')

חיברות מתבגרים, בגיל ההתבגרות, התקשורת זוכה בתחרות על ההשפעה, עם קבוצת השווים, התקשורת מכונה - "ההורה החדש". חיברות מבוגרים, מגיל 20 לערך, עולים חדשים ופנסיונרים, השפעת התקשורת יחסית מוגבלת, אך במצבי משבר, בלבול ואי-ודאות - לתקשורת תפקיד חשוב ומרכזי, המושג "**חיברות מחדש**" אופייני לשלב זה. אסכולה זו טוענת שאמצעי התקשורת הם סוכן חיברות מרכזי המגבש אמונות, ערכים והשפות עולם, אולם הוא איננו פועל בחלל ריק (משפחה, חברים, מ.חינוך) ולהורים בשלב המקדים יש השפעה מכרעת על החשיפה.

חשיבות החיברות

הדברים הנחשבים למוסריים או מקובלים חברתית תלויים בהקשר התרבותי ולכן יש ללמוד אותם במהלך ההתפתחות. היחידים בחברה נוטלים חלק במבנים ובמוסדות חברתיים וכך הם לומדים את כללי ההתנהגות והערכים הרלוונטיים לאותה חברה. דרך פעילות הגומלין עם הזולת מגבש לו היחיד זהות יחידנית. ההנחה הרווחת היא כי אם לא יבוצע תהליך החיברות או לא יצלח, תיפגע התפתחותו האישית והחברתית של היחיד. תהליך החיברות מייצג שני תהליכים משלימים: א- הנחלה של מורשת חברתית ותרבותית ב- ופיתוח האישיות.

ניתן לומר שתהליך החיברות ממלא פונקציות כמו הקניית כללי נוהג ומשמעת בסיסיים הרלוונטיים לתרבות בה היחיד חי, נטיעת שאיפות ויצירת זהות משפחתית, קבוצתית ומינית.

ניתן לומר שתהליך החיברות מלמד את היחיד את הדפוסים הקיימים בחברה ובשל כך מנציח, ברוב המקרים, סטריאוטיפים וריבוד חברתי ומגדרי ואף מונע בחלק מהמקרים ניעות חברתית ושינוי של מצב סטטוס. במצב בו החברה תשדר מסרים סותרים וזהו מצב היכול ליצור בלבול ושבירה של הערכים החברתיים.

❖ מה דעתכם על שני ההיבטים המנוגדים בתהליך החיברות?

מהו תהליך החיברות?

המושג חיברות מתייחס לתהליך של השפעה חברתית שבאמצעותו היחיד רוכש את תרבותו, מפנים את הנורמות והערכים בחברה, תוך מימוש העצמי. תהליך החיברות נמשך לאורך כל החיים.

המונח חיברות (סוציאליזציה) מתאר את הדרכים שבהן היחיד לומד

ומפנים את הערכים, הנורמות והתפקידים המקובלים בתרבותו.

תהליך החיברות מאפשר העברת התרבות מדור לדור.

מנקודת מבטו של הפרט – התהליך כולל את

מהו תהליך החיברות? מהי זהות?

על מנת להבין לעומקו את תהליך החיברות (סוציאליזציה) יש להבין את הקשר לזהות.

הזהות כוללת את המאפיינים הייחודיים של האדם הנרכשים ומתפתחים ברגע חייו, מרגע לידתו תוך יחסי גומלין עם סביבתו, את יחידת ההתייחסות וההשתייכות שלו, את האינטראקציות החברתיות שבהן הוא משתתף ואת הערכים והנורמות שלו.

זהות האדם מורכבת מזהויות משנה כמו:

זהות דתית / עדתית / מקצועית / מינית / גילית / לאומית / פוליטית / משפחתית וגאוגרפית.

שינויים בזהות במעגלי החיים

זהותו של האדם משתנה במשך חייו. יש שינויים הקשורים לגיל הביולוגי, יש שינויים המושפעים מגורמים חברתיים כמו: מצב כלכלי, מצב פוליטי, השכלה, תעסוקה וכו'. יש שינויים המתרחשים עקב בחירה של הפרט, למשל הגירה, עיור, התחלת או הפסקת לימודים. השינויים שהפרט עובר יכולים להיות מתוך בחירתו של הפרט שהוא מושפע ממעגלי החברה שסביבו.

מה הם ומי הם סוכני חיברות?

בתהליך החיברות מעורבים גורמים שונים, יחידים וקבוצות.

כל הגורמים התורמים להעברת תהליך החיברות מכונים "סוכני חיברות" – הם המתווכים בין האדם לחברה ומלמדים את האדם כיצד להתנהג ולפעול בחברה.

היחיד נדרש ללמידה רבה כדי שיהיה מסוגל לתפקד כנדרש בחברה. בחברה המודרנית, היחיד נדרש לכמות למידה שהיא רבה יותר מאשר חברה מסורתית ומעוטת טכנולוגיה. בחברה המודרנית קיימות מסגרות רבות יותר הממלאות תפקיד חשוב זה של חיברות בהשוואה לחברה מסורתית. **סוכני החיברות החשובים ביותר בחברה המודרנית הם: המשפחה, גני הילדים ובתי הספר, קבוצת השווים והתקשורת.**

סוכן חיברות ראשוני – הוא דמות או קבוצה משמעותית בתהליך החיברות, אך האחראית לעיצובה הבסיסית של הזהות, תוך התייחסות למכלול תחומי החיים. הדוגמה הרווחת **לסוכן חיברות ראשוני היא המשפחה**. עם זאת יש מקרים אחרים המשמשים סוכן חיברות ראשוני, למשל, מפקד אישי בצבא או "משפיע".

סוכן חיברות משני – גורם בהליך החיברות, האחראי לעיצוב תחום ספציפי לזהות, למשל, מקום עבודה, צבא, תנועת נוער וכו'.

הרחבה

המשפחה כסוכן חיברות

החיברות של היחיד מתחיל במשפחה. המשפחה היא קבוצה קטנה, שבה ניתן לקיים מעקב ופיקוח על תהליך החיברות, היחסים הם אינטנסיביים, אינטימיים, ראשוניים.

החיברות במשפחה נותנת עדיפות רבה יותר לפרט להתפתחותו והצלחתו האישית, חיברות להישגיות, חיברות מגדרית (חלוקת התפקידים בהתאם לתפיסות מגדריות תרבותיות במשפחה) וחיברות לסטטוסים חברתיים, כלומר לימוד הנורמות החברתיות המצופות בסביבות חברתיות שונות. המשפחה משפיעה גם על בחירת סוכני החיברות האחרים באופן ישיר או עקיף כמו, מטפלים, מורים, עיתונים וכד'. בתהליך החיברות המשפחה גם מבצעת "הצבה חברתית" ובו הפרט לומד על שיוכו מבחינת דת, לאום, עדה, מעמד חברתי-כלכלי מסוים. למרות שיחסית לחברה מסורתית, בחברה מודרנית יש יותר מקום לניעות חברתיות והאדם נשפט ע"פ הסטטוסים ההישגיים שלו יותר מהשיוכיים שלו.

המשפחה גם קובעת את השקפותיהם הפוליטיות והכיוון המקצועי של הילדים באמצעות חיברות מטרים. חיברות מטרים – הכנה והכשרה לקראת תפקידים בוגרים.

להורים בני תרבויות שונות וסטטוס כלכלי שונה יש בדרך כלל תפיסות שונות. ההורים משפיעים על הילדים גם באופן ישיר וגם באופן עקיף (לדוגמה בעצם בחירתם לגור בשכונת מגורים מסוימת הם מפגישים את הילד עם חברת ילדים מאותה שכונה). בחברה המסורתית המתבגר עובר בתוך משפחתו את ההכשרה למקצוע, לעומת זאת בחברה המודרנית נוספים ארגונים פורמליים למשפחה המעבירים את הפרט חיברות מטרים לתפקידים בוגרים. אך, עדיין למשפחה תפקיד משמעותי משום שהיא האחראית להטמיע בילדיה את השאיפות המקצועיות, החברתיות והלימודיות הרצויות.

במחקרים נמצא, למשל, שהורים בני מעמד העובדים הנוטים לפתח אצל ילדיהם רמת שאיפה נמוכה מקצועית וחברתית, ותכונות של קונפורמיות וצייתנות. לעומתם נמצא שילדי המנהלים ובעלי מקצועות חופשיים נוטים לפתח תכונות של שיקול דעת, עצמאות ורמת שאיפות גבוהה. בחברה המודרנית בגלל שעות העבודה הרבות, מלבד המשפחה קיימים סוכני חיברות נוספים כמו מטפלת, אמצעי התקשורת, גנים וכד'. לעומת המשפחה המסורתית שבה יש מעט סוכני חיברות המעבירים בדרך כלל את אותם המסרים.

במשפחה הפוסט-מודרנית בה ערך השוויון, הדמוקרטיה האינדיבידואליזציה הם משמעותיים, כל אחד מההורים רוצה לממש את עצמו ולפתח קריירה, חל טשטוש ביחסי הסמכות וההיררכיה בין הילדים להוריהם ולכן חל פיחות בהשפעתם של ההורים כסוכני חיברות. יחד עם זאת בגלל השכלת הנשים ועבודתן מתוך הבית חל שוב שינוי על תהליך החיברות של הילד.

בית הספר כסוכן חיברות

תפקידו של בית הספר כסוכן חיברות בשני רבדים עיקריים, פורמלי ובלתי פורמלי:

חיברות להישגיות ע"י תגמול הישגים ועידוד תחרות בין התלמידים. (לא פורמלי). חיברות לעצמאות והפחתת התלות במשפחה- ביה"ס נותן משימות שהפרט מתמודד עמן בתפקידו כתלמיד. (לא פורמלי).

חיברות אוניברסלית-חינוך לערכים המקובלים בחברה כמו שוויון, דמוקרטיה וחירות. (פורמלי).

חיברות להשתלבות בקבוצת השווים- ביה"ס הוא סביבה חברתית להשגת מטרה זו על ידי המשימות הפורמליות שהוא מטיל ובאמצעות הפעילויות הבלתי פורמליות המתרחשות בו, כגון ההפסקות. (פורמלי ולא פורמלי). חיברות לסטטוסים חברתיים שונים- מגדריים, מקצועיים ואזרחיים (לא פורמלי).

קבוצת השווים כסוכני חיברות

קבוצת השווים משפיעה על סגנון בילוי, סגנון לבוש וכו'. קבוצת השווים מאופיינת ביחסים ישירים ובלתי פורמליים היוצרים קרבה רבה והשפעה הדדית גדולה, ומקיימים תרבות משנה של נעורים. מבחינה פסיכולוגית המתבגר תובע לעצמו יותר עצמאות, כדי לגבש את זהותו כזהות נפרדת מובחנת ועצמאית מזו של הוריו, הוא חייב להיפרד מהם ולהתרחק מהם. לכן הוא מתנתק מהמסגרת המשפחתית ההורית והקבוצה המשמעותית ביותר עבורו בשלב זה זוהי קבוצת השווים. הדימוי העצמי והחברתי של הנער/ה מושפע מהסטטוסים והתפקידים שלו בקבוצת השווים (מקובל, לא מקובל, פופולרי, מצחיק, משעמם). הערכים והעמדות שהוא מאמץ לעצמו הם אלה שמקובלים בחברת השווים. נורמות ההתנהגות שהוא מאמץ לעצמו הם אלה שמקובלים בחברת השווים- יש נטייה חזקה מאוד לקונפורמיות דווקא בגלל העדר הביטחון העצמי והדימוי העצמי השביר. בחיברות דמוקרטיות, קבוצת השווים שבהן חבר היחיד הן רבות ומגוונות יותר בערכיהן ובנורמות שלהן מקבוצות השווים של הצעירים בחיברות הלא דמוקרטיות.

במה שונה החיברות בקבוצת השווים לעומת החיברות בקבוצת המשפחה?

קבוצת השווים שונה מהמשפחה:

בקבוצת השווים, היחסים הם שווי כוחות ובמשפחה, הילד תלוי בהוריו. בקבוצת השווים, המתבגר יכול לדבר עם חבריו על כל נושא שיתחשק לו ובמשפחה, הוא מתבייש. המתבגר ניצב פעמים רבות בדילמה האם לציית למשפחה כסוכנת חיברות או האם לציית לקבוצת השווים. קבוצת השווים מסייעת למתבגר לסיים את תקופת תלותו במבוגרים. קבוצת השווים משפיעה על המתבגר בתחומים כגון: סגנון לבוש וסוגי מוסיקה והמשפחה משפיעה על המתבגר בתחומים כגון: תכנון המשך לימודים, תכנון קריירה ועוד.

הרחבה

אמצעי תקשורת המוניים כסוכן חיברות

בחברה המודרנית קיים סוכן חיברות מסוג מיוחד שהשפעתו על צעירים ובוגרים היא רבת עוצמה והוא, כלי התקשורת למיניהם (תקשורת המונים): קולנוע, שבועונים ועיתונים, רדיו, אינטרנט, טלוויזיה ועוד.. הטלוויזיה מעצם טבעה משרתת מגמות של קונפורמיות אחידות ובינוניות שכן היא מלמדת את הציבור מה הוא "המקרר הנכון" "המשקה הטעים" ו"הרכב המהיר ביותר".

כך מונחלת באמצעותה תמונת עולם חד-ממדית, נעדרת ספקות או תהיות אודות המציאות, והאדם הופך להיות יצור חד-ממדי הנוהג להתחבר ערב ערב אל הטלוויזיה וכל פעילותינו מסתכמות בלחיצה על השלט הרחוק. ההשפעות השליליות מסוכנות בעיקר לילדים ובני נוער בעיקר בחשיפתם לתכנים מבוגרים הכוללים אלימות פיזית, מילולית, פיגועי טרור וכו'.

המטרות של תהליך החיברות

לתהליך החיברות יש מספר מטרות:

הנחלת התרבות מדור לדור – תהליך החיברות מאפשר העברה של נורמות, ערכים, אמונות, שפה וסמלים באמצעות סוכני החיברות. תפקיד זה של תהליך החיברות מסביר כיצד מאפיינים תרבותיים שומרים על צביונם במשך דורות. **מנקודת מבט של החברה: הנחלת התרבות לדור הבא מביטיחה המשכיות, יציבות וסדר חברתי.**

לפי הגישה הפונקציונליסטית מרכיבי התרבות שמעניקים תרומה חיובית לחברה, הם אלו שישתמרו מדור לדור.

מנקודת מבט של הפרט: לימוד התרבות ומאפייניה מחזק את זיקתו ליחידות השתייכות. ההעברה התרבותית מתרחשת בקבוצות קטנות, הפרט לומד את השפה, הסמלים ומרכיבי תרבות אחרים, וכאשר הפרט מקבל על עצמו את התרבות הוא זוכה בתחושת שייכות, ביטחון והגנה.

שיבוץ הפרט במבנה החברתי – תהליך החיברות הוא תהליך של למידה, תוך כדי מעגל החיים רוכש הפרט באמצעות סוכני החיברות סטטוסים ותפקידים. תהליך זה הוא חלק מגיבוש זהותו האישית והחברתית.

מנק' מבט של החברה: לפי הגישה הפונקציונליסטית בתהליך החיברות בני אדם מותאמים למבנה החברתי ומשובצים בו לפי קישוריהם ובהתאם לצרכי החברה. לפי גישה זו, לקבוצות מסוימות בחברה ישנה השפעה גדולה

על האחרות, ובאופן זה בני המעמדות הנמוכים משובצים בסטטוסים ובתפקידים מעוטי יוקרה.

פיקוח חברתי – תהליך החיברות גורם לכך שאנשים יפעלו על פי הנורמות והערכים החברתיים ולא יסטו מהם. סוכני החיברות מפעילים סנקציות שליליות כלפי מי שאינו מציית לנורמות.

מנקודת המבט של החברה: תהליך החיברות מבטיח קונפורמיות ושמירה על גבולותיה של החברה, יציבותה ועל הסדר החברתי בה.

לאמצעי התקשורת יש חלק חשוב בהבהרת הגבולות הנורמטיביים של החברה, התקשורת מדווחת על מקרים של סטייה חברתית ועל הסנקציות ובלתי פורמליות המוטלות על הסוטים מהנורמה.

סוכני חיברות

תהליך החיברות מתבצע על ידי קבוצות שונות בהן נתקל היחיד במהלך חייו בהקשרים החברתיים השונים. סוכני החיברות העיקריים:

משפחה - בשלב הילדות המשפחה היא סוכן החיברות העיקרי ביותר בשל היותה מרכז עולמו של הילד.

ילדים קטנים תלויים כמעט לחלוטין באחרים והאחריות לסיפוק צורכיהם נופלת כמעט תמיד על כתפי הוריהם ובני משפחה אחרים. לפחות עד לתחילת הלימודים בבית הספר המשפחה היא גם המנחילה להם את ערכיה, עמדותיה ודעותיה הקדומות של התרבות לגבי עצמם ולגבי הזולת.

בנוסף, המשפחה מעניקה לילדים גם עמדה חברתית. כלומר, ההורים מביאים את ילדיהם לא רק לעולם החומרי, אלא גם משבצים אותם בחברה מבחינת הגזע, האתניות, הדת והמעמד. בבוא הזמן יסודות אלה יהפכו לחלק מדימויו העצמי של הילד.

בית ספר - בגן הילדים ובבית הספר מתבצעת הרחבה של עולמו ותחומי העניין של היחיד. בבית הספר לומד הילד על הכללים החברתיים הקולקטיביים ביחס לתחומי החיים השונים.

קבוצת השווים - קבוצה חברתית המורכבת מבני אותו גיל ואותו סטטוס חברתי ותחומי עניין משותפים.

תקשורת המונים - אמצעי התקשורת משמשים כגורם חשוב בתהליך החיברות, בשל חשיפת מסרים שונים ומגוונים היוצרים השפעה עצומה על העמדות וההתנהגות בקרב ארצות רבות.

תהליך החברות

תהליך החברות מתחיל בשנים הראשונות חיי האדם בהתאם להתפתחות החברתית שלו. למשחק תרומה חשובה לתהליך החברות משום שהוא מספק הזדמנויות לאינטראקציות חברתיות דרך המשחק הילד יכול להפנים נורמות חברתיות ולשפר את כישוריו החברתיים, תוך שמירה על חוקים וכבוד הזולת

תהליך החברות ממשיך במסגרת מערכת החינוך ובתי הספר.

חיברות ראשוני וחיברות משני

על אף שבמהלך התבגרותו נחשף הנער למסגרות מחברות נוספות מלבד למשפחה כמו: מורים, מדריכים, חברים, תנועות נוער, כלי תקשורת ועוד. יש לזכור כי עשויים להיווצר השפעות באורחים שונים ולעיתים אפילו מנוגדים. המשפחה נבדלת מסוכנויות חיברות אחרות בכך שהנער עוד בהיותו ילד לומד בה להיות חבר בחברה בכללותה בשונה מתהליך החיברות המשני בה מודרך הנער על ידי המסגרות האחרות לעולם חברתי מסוים בלבד, ועל כן מכנים אנו את הלימוד בחיק המשפחה כחיברות ראשוני.

הרחבה

סוגי חיברות

חיברות מעמדי - ילדים ונערים, מבני מעמדות שונים, הנקבעים מרמת השייכות המשפחתית, מבינים לאחר זמן קצר מאוד להעריך את מעמדם בחברה ובהתאם לכך מפתחים אורח התנהגותי מתאים. הפערים החברתיים באים לידי ביטוי באמירות שונות כמו: "זכור, בני, מי אתה" או "אסור לי לשחק איתך", באופייה של הלמידה ותכניה, בבחירת החברים בכותלי בית הספר ואף באזורי המגורים הנבדלים אף הם מבחינה מעמדית.

חיברות מגדרי - היא מכלול של תפיסות ותפקידים מיניים המונחלים לבן או לבת. זהו למעשה, התהליך, שבו היחיד מפתח את התכונות ההתנהגותיות ואת מאפייני האישיות המוגדרים מבחינה תרבותית כמתאימים למינו הביולוגי. חברות זו מהווה דוגמה להשפעה הכה רבה של החיברות על האישיות, מכיוון שזהותם של הילדים נרכשת בעקבות התייחסות החברה כלפיהם, הציפיות התנהגותיות מהם, אמירת האמירות שנות כמו: "שיתנהג כמו 'גבר' או 'היא ממש מתנהגת כמו אישה קטנה' וכדומה. ולכן, כבר בהיותם מגיעים לבית הספר הם בעלי זהות מינית ברורה לחלוטין.

חיברות-מחדש

למרות העובדה שאדם סופג ערכים וכללים תרבותיים לאורך כל חייו, ישנה אפשרות ליחיד לשנות את הערכים שהפנים ולבצע טרנספורמציה אישיותית וחברתית. חיברות מחדש יכול להתבצע בכפייה, כמו במוסדות כוללניים דוגמת בית סוהר. חיברות מחדש יכול להתבצע שלא בכפייה, למשל במסגרת המרת דת או חזרה בתשובה/יציאה בשאלה.

דוגמה לתהליך חיברות

החידה הסינגפורית \ וימן ונבו (פירוט במצגת)

גבי וימן וברוך נבו בספר שכתבו "החידה הסינגפורית" הספר מתאר את החברה הסינגפורית ואפשר ללמוד על הקשר בין חיברות לבין תרבות סינגפור, מדינת-אי קטנה יחסית במזרח אסיה, מעוררת השתאות. הערך המרכזי הוא הישגיות תחרותית, והוא מוטמע באמצעים מגוונים ועל ידי כל סוכני החיברות. מגיל רך ישנו חינוך למצוינות, ולצד טיפוח האינדיבידואליזם וההישגיות, ישנה הדגשה של תרומה לחברה. המשטר דיקטטורי, אסורה ביקורת על המשטר בכל צורה שהיא והחינוך מכונן לצייתנות עיוורת. החוקים נוקשים והאכיפה קפדנית. להלן כמה דוגמאות: אסור למכור מסטיקים או לעשן במקומות ציבוריים, העונש על סחר בסמים הוא מוות. תלמידי סינגפור מגיעים למקום הראשון בעולם בתחרויות בין-לאומיות במתמטיקה ובמדעים. ההשקעה בחינוך אדירה ומעודדת הצטיינות. המצטיינים בלימודים נשלחים ללמוד באוניברסיטאות הטובות בעולם ומיועדים לתפוס את עמדות המפח במדינה. גם הישגיה הכלכליים של המדינה מרשימים.

תהליך החיברות כפי שבא לידי ביטוי בסינגפור. הנחלת התרבות מדור לדור: החינוך הסינגפורי קפדני ובו ישנה התייחסות נוקשה ביותר לכל חוק או נורמה. אין העלמת עין או התחשבות בנסיבות מקלות. באופן זה לא חלים כמעט שינויים ואין תמורות בסביבה החברתית ובמערכת התרבותית שיבוץ הפרט במבנה החברתי: המערכת החינוכית מזהה כישורים בקרב תלמידים, ובהיותה מערכת ממיינת היא מפנה תלמידים להמשך לימודים או העסקה בהתאם לכישוריהם הדיפרנציאליים.

פיקוח חברתי: הפיקוח מופעל באמצעות סוכני החיברות המרכזיים: המדינה, מערכת החינוך ואמצעי תקשורת. מופעלות סנקציות פורמליות ובלתי פורמליות

לסיום יחידת הלימוד

ענו על השאלות הבאות (השאלות לקוחות ממבחני מדעי ההתנהגות)

1 - חיברות היא:

- א. מפגש של חברים מהעבר
- ב. מפגש של משפחה רב דורית
- ג. תהליך שבו האדם לומד להכיר את חוקי החברה שבה הוא חי

2 - סוכן החיברות המשמעותי עבור הילד המתפתח הוא:

- א. התא המשפחתי הגרעיני
- ב. סטודנט בוגר החונך את הסטודנט הצעיר עם כניסתו לאוניברסיטה
- ג. האינסטינקטים הפיזיולוגיים עמם הילד נולד
- ד. מבנה הבית בו גרה המשפחה

3 - הקבוצה הראשונית של האדם היא:

- א. המשפחה שהקים – אשתו וילדיו
- ב. משפחת המוצא
- ג. עמיתיו לעבודה
- ד. המשפחה המורחבת

4 - הקבוצה הראשונית של האדם היא:

- א. אשתו וילדיו לאחר הנישואים
- ב. משפחת המוצא שלו
- ג. המשפחה המורחבת
- ד. חבריו הקרובים בעבודה

5 - חיברות הוא תהליך שבו:

- א. האדם בעודו ילד ולכל חייו, לומד את החוקים ומנהגי החברה בה הוא נמצא ומתפקד.
- ב. סטודנטים באוניברסיטה לומדים על תהליכים חברתיים.
- ג. נוצרת מומחיות בתחום חיבור מאמרים.
- ד. נוצרים קשרים חברתיים במסגרות חדשות.

6 - קבוצת הכדורגל של היישוב זכתה באליפות הארץ. כעת מתכוננים השחקנים להתחרות ולנצח נבחרות ממדינות אחרות בגביע אירופה.

קבוצת הכדורגל נחשבת לקבוצה מסוג:

א. קבוצת התייחסות

ב. קבוצה משימתית (מוכוונת מטרה)

ג. קבוצה חברתית

ד. קבוצה עדתית

7 - המשפחה ממלאת תפקידים חשובים ומרכזיים בחיי הפרט. איזה מבין התפקידים הבאים אינו נמנה על תפקידי המשפחה:

א. הסדרת יחסים בין בני זוג.

ב. הענקת של סטאטוס ראשוני לצאצאים - הצבה חברתית.

ג. סיפוק צרכים חומריים בסיסיים ותמיכה רגשית.

ד. מימון רכישה של מכונית וחופשה בחו"ל.

8 - מאפייני הקבוצה

א. מינימום שני אנשים.

ב. בין החברים בקבוצה מתקיימת תקשורת.

ג. לחברים בקבוצה יש מכנה משותף.

ד. כל התשובות נכונות.

9 - נכון/לא נכון

מנגנון החיברות עוזר לאדם לתפקד היטב בסביבה החברתית שבה הוא חי.

נכון/לא נכון

המשפחה מהווה קבוצה ראשונית בה לומד הילד לתפקד בקבוצה. נכון / לא נכון

חיברות הוא תהליך שבו אדם לומד את חוקי החברה ומנהגיה. נכון/לא נכון

משפחה היא הקבוצה החברתית הכי בסיסית. נכון / לא נכון

החברים בוועד ההורים של בית הספר, אשר פועלים יחד לאורך

השנה כדי לשפר את הצמחייה בחצר בית הספר, נחשבים לקבוצה

מוכוונת מטרה. נכון / לא נכון

סוכן החיברות הראשוני והמרכזי הוא בית הספר, והוא בלבד אחראי

לחינוך הדור הצעיר. נכון / לא נכון

בית הספר נחשב לאחד מסוכני החיברות החשובים. נכון/ לא נכון

חיברות היא מנגנון חברתי ללימוד הנורמות המקובלות.

נכון/ לא נכון

קבוצה חייבת להיות בעלת מרכיב של המשכיות.

נכון/ לא נכון

10 - אירוע א':

ענו רק על סעיף א'

בכל יום שישי בבוקר במהלך השנתיים האחרונות נפגשנו עשרים נשים. במהלך המפגשים אנחנו מדברות, צוחקות, ומשתפות זו את זו בעניינים שונים. בסופו של כל מפגש כזה עולות הנשים אחת אחת על המאזניים ונשקלות. התגובה של הנשים הינה בהתאם למה שמראים המאזניים: פעמים הן מעודדות ומנסות למצוא תירוצים ולחזק את מי שעלתה במשקל, ופעמים הן מרעיפות מחמאות, מוחאות כפיים לכבוד זו שהצליחה לרדת במשקל. מהמפגשים הללו צמחו הרבה מאוד חברויות טובות, שלא מוצאים בקלות בחיינו כיום.

ההתחלה שלי הייתה לפני כשנתיים, כאשר נועה חברתי הציעה לי להצטרף לחוג הרזיה בשיטת "חלי ממך", וזאת כדי להיפטר מכמה קילוגרמים, שנותרו לאחר הלידה האחרונה שלי. בדומה לי היו עוד כמה נשים, שרצו להפחית ממשקלן. נועה חברתי מעודדת אותי ללא הרף: מדרבנת אותי לאכול לפי תכנית ההרזיה, דואגת שנשמור על קשר ועל מעורבות בקבוצה. לא רק אני זוכה ליחס זה, אלא גם כול שמונה עשרה הנשים האחרות מקבלות יחס דומה: היא מעודדת, תומכת ומאיצה בכולן להיפגש מעבר לשעות החוג. ואכן אנחנו נפגשות וחוגגות ימי הולדת של כל אחת ואחת מאתנו.

מי ששוקלת אותנו היא רחל. רחל היא קצת יותר מבוגרת מרובנו, והיא אחראית על הסדר והנהלים במקום. לפעמים היא גם נוזפת בנו, אם אנחנו עולות במשקל וגם מזכירה לנו לשם מה אנחנו נפגשות. רחל מנהלת את המפגשים, נותנת זכות דיבור, למי שרוצה לדבר, ועוצרת את הדברניות. אנחנו משתפות זו את זו בחוויות של השבוע שחלף, ונשבעות לקיים הבטחות, שלא קוימו, בשבוע הבא.

א. האם מדובר בקבוצה, ואם כן, מהו סוג הקבוצה?

ב. ציינו מה הם שני סוגי המנהיגות המוזכרים בקטע, ומי בקטע מגלם כול סוג?

ג. הציגו יתרון אחד וחסרון אחד עבור כל אחד מסוגי המנהיגות שזיהיתם בסעיף

א'.

11 - הסבירו את הטענה/חשיבה/אמירה המוצגת במשפט

1 - החברים בקבוצה ראשונית מחשיבים את קיום הקבוצה ואת היחסים הרגשיים המתקיימים בין החברים המשתייכים אליה, כמטרה ראשונית ועיקרית של הקבוצה.

2 - אנשים משתייכים לקבוצות משום שהקבוצה מספקת צרכים מגוונים של הפרט.

3 - תהליך החיברות מאפשר לדור הצעיר ללמוד ולרכוש לעצמו את דפוסי ההתנהגות, אשר יאפשרו לו להשתלב באופן מוצלח בחברה ולממש את הפוטנציאל והכישורים שלו.

לסיום

- ציין דבר חדש שלמדת ולא ידעת קודם.
- ציין דבר אחד שעניין אותך במיוחד.
- מה היה לך קל ומובן, מה היה לך יותר קשה להבנה.
- שאלות שהיית רוצה לשאול עם סיום הנושא.

